

ПРОГРАМ РАДА
ISS/KS M070

(Мотори са унутрашњим сагоревањем)

Овај програм рада усвојен је на седници комисије која је одржана од 29.05.2013. до 12.06.2013. године са продужетком до 01.07.2013. године, а одобрен је од стране Стручног савета за опште области стандардизације на седници која је одржана 12.09.2013. године.

1 Увод

Стручни рад Института за стандардизацију Србије (у даљем тексту: Институт) у појединачним областима стандардизације одвија се у комисијама за стандарде и сродне документе (у даљем тексту: комисије), које су основна техничка радна тела. По потреби, ради извршавања појединих задатака из својих делокруга, комисије могу образовати радне групе, као и друга стална и повремена радна тела.

У складу са тачком 1 Решења о образовању комисије за стандард и сродне документе, предмет рада Комисије M070 је стандардизација клипних и ротационих мотора са унутрашњим сагоревањем, укључујући и дефиниције, перформансе / испитивања и специјалне захтеве, узимајући о обзир однос између мотора и погонске машине и животне средине.

На основу Статута Института и Интерних правила стандардизације – Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде и сродне документе, Комисија ради на припреми српских стандарда и сродних докумената, на припреми стручних мишљења на основу српских стандарда и сродних докумената, прати и активно учествује у раду одговарајућих техничких радних тела међународних и европских организација за стандардизацију и обавља друге задатке у вези са стандардима и стандардизацијом у области мотора са унутрашњим сагоревањем.

Комисија за стандарде прати рад техничког комитета ISO/TC 70 Internal combustion engines, Међународне организације за стандардизацију (ISO), као и техничког комитета CEN/TC 270 Internal combustion engines, Европског комитета за стандардизацију (CEN).

Комисија за стандарде KS M070, Мотори са унутрашњим сагоревањем, образована је решењем бр. 1642/27-25-01/2012 од 04.09.2012. године.

Комисија је образована ради:

- доношења, преиспитивања и повлачења српских стандарда и сродних докумената у наведеној области рада, у складу са Интерним правилима и упутствима Института за стандардизацију Србије;
- обезбеђивања усаглашености српских стандарда и сродних докумената са европским и међународним стандардима у наведеној области рада;
- учествовања у изради и преиспитивању стандарда и сродних докумената које доносе европске и међународне организације за стандардизацију у наведеној области рада;
- и других послова које предложи надлежни стручни савет.

2 Пословно окружење

2.1 Опште

Економска, техничка, регулаторна, законска, социјална и/или међународна динамика описују пословну заједницу индустријског сектора, производа, материјала, дисциплина или праксе које се односе на радно окружење ове комисије и могу значајно утицати на вођење припреме релевантних стандарда и њиховог садржаја.

У контексту намера да се Република Србија што пре интегрише у Европску унију, у току је процес преузимања европских стандарда и Директива Новог приступа ЕУ. Директива за машине Новог приступа 2006/42/ЕС код нас је транспонована у Правилник о безбедности машина из чега проистиче потреба за усвајањем хармонизованих стандарда под овом Директивом. Имплементација правилника и усвајање хармонизованих стандарда као српских стандарда допринеће хармонизацији производа и тржишта са онима у ЕУ, чиме ће машине пласиране на европско тржиште задовољавати основне захтеве за безбедност дате у Директиви за машине 2006/42/ЕС. Према томе, један од циљева KS M070 је да задовољи потребе подршке ове Директиве.

Комисије Института врше усаглашавање српских стандарда са европским стандардима, и то усвајањем европских стандарда као националних. Осим тога, приликом преузимања европских као српских стандарда морају да се повуку сви конфликтни национални стандарди за исте предмете стандардизације. По том принципу и комисија KS M070 врши преузимање европских стандарда и сродних докумената у национални систем стандардизације

Приликом израде плана рада комисије за доношење стандарда даје се посебан акценат на усвајање европских хармонизованих стандарда у вези са Директивом Новог приступа (*Machinery directive*) 2006/42/ЕС која је код нас транспонована у Правилник о безбедности машина ("Службени гласник РС", број 13/10)..

2.2 Квантитативни показатељи пословног окружења

Комисија се до сада бавила питањима која су се односила на безбедност мотора са унутрашњим сагоревањем у складу са Директивом 2006/42/ЕС.

Српске стандарде које доноси Комисија KS M070 Мотори са унутрашњим сагоревањем на националном нивоу широко примењују произвођачи мотора и делова, акредитоване лабораторије, институти, органи државне управе и регулаторна тела, осигуравајућа друштва и др.

Процес транзиције је индустрију мотора у Србији довео у незавидан положај у коме се она бори за свој опстанак. Упркос томе, она је успела да сачува деценијама грађену базу знања и у очекивању бољих услова пословања и даље има велике потенцијале за повећање тренутно упослених капацитета. Тренутно се производњом мотора у Србији баве само два произвођача: „Индустрија мотора Раковица“ (ИМР) и „Фабрика малолитражних мотора двадесетпрви мај“ – Београд (ДМБ ФММ) који заједно производе око 4000 мотора годишње. Осим ових, постоји и низ предузећа које се баве производњом моторских компоненти и делова као што је нпр. „Петар Драпшин“ А.Д. из Младеновца који се бави производњом клипно-цилиндарских склопова мотора, „Индустрија прецизне механике“ из Београда, која се бави производњом опреме за убризгавање горива код дизел мотора, „Стреит-Јуцит“ група која се бави производњом компоненти турбокомпресора, и сл.. Иако скромна, ова произвођачка база чини језгро корисника стандарда које доноси комисија KS M070.

2.3 Захтеви тржишта

Стандарди из надлежности области рада Комисије KS M070 се користе у пословном окружењу Србије. Спецификације и ови стандарди су основ за производне и комерцијалне послове. Пошто су стандарди из надлежности Комисије KS M070 у релативно широкој употреби, њихово редовно иновирање је неопходно. Сукцесивни развој нових техничких достигнућа и побољшања заштитних средстава, као и мера за безбедност захтевају додатно и континуално праћење тржишта ради понуде одговарајућих најновијих издања стандарда.

2.4 Аспекти животне средине

Применом стандарда и сродних докумената развијених у оквиру техничких комитета ISO/TC 70 и CEN/TC 270 обезбеђују се предуслови за задовољење свих захтева за заштитом животне средине.

Евидентна је потрошња ресурса, у првом реду електричне енергије, воде и гаса, па произвођачи морају да предузму мере за њихово очување и рационалну потрошњу. Учешће у раду у Комисији KS M070, произвођачима помаже да се упознају са најновијим техничким захтевима за производе, а на посредан начин и са најновијим машинама које штеде енергију, мање загађују животну средину и имају већу продуктивност.

У припреми је израда неопходних стандарда који се односе на енергетску ефикасност / емисију CO₂ и рециклирање машина у фази са развојем предстојећих прописа .

3 Очекиване користи од рада комисије

Као резултат рада KS M070 добија се листа стандарда који ће пре свега омогућити:

- подршку произвођачима у пројектовању мотора који поред техничке компатибилности и заменљивости задовољавају основне безбедносне захтеве Правилника о безбедности машина;
- омогућава оцењивање усаглашености мотора и њихово означавање CE знаком и српским знаком усаглашености ZA, коришћењем принципа претпоставке усаглашености, применом српских стандарда којима су преузети хармонизованих EN стандарда;
- одстрањивање техничке баријере у трговини и отварање тржишта широм Европе;
- хармонизацију националних стандарда;
- олакшавање веза између произвођача, корисника и именованих тела надлежних за технички надзор и атестирање.

Рад комисије одвија се у фокусу техничких прописа, мада политички, економски, технички, регулаторни, правни, друштвени односи могу да утичу на све секторе, а посебно на сектор индустрије, што може да се одрази на доношење српских стандарда (у смислу динамике, учешћа чланова у раду комисије и сл.).

4 Заинтересоване стране

Све заинтересоване стране (производња, институти, научне и образовне установе, државна управа итд.) могу да предложу члана комисије и експерте у радним групама, при чему треба водити рачуна о обезбеђивању баланса у заступљености свих заинтересованих страна. Посебно су заинтересовани произвођачи и корисници мотора са унутрашњим сагоревањем. У рад комисије укључени су и представници акредитованих лабораторија. У многим случајевима је утврђено да међународни стандарди обезбеђују најповољнији начин прикупљања и размењивања резултата из истраживачких студија.

Заинтересоване стране у области рада ове комисије су:

1. универзитети,
2. представници акредитованих лабораторија,
3. корисници - произвођачи.

5 Циљеви и стратегија за остваривање циљева

5.1 Циљеви

1. Усвајање приоритетних стандарда из области Мотора са унутрашњим сагоревањем на начин предвиђен *Интерним правилима стандардизације – Део 1: Доношење, објављивање, одржавање, преиспитивање и повлачење српских стандарда и сродних докумената.*
2. Усаглашавање националних са европским стандардима њиховим преиспитивањем и доношењем одлуке о повлачењу оних стандарда који су у колизији са европским.
3. Заступање српских националних интереса у области рада комисије пред одговарајућим европским и међународним комитетима за стандардизацију путем учествовања српских стручњака и експерата у раду ових техничких комитета.

Као приоритетни предвиђени су да буду усвојени стандарди који се налазе на листи хармонизованих стандарда са директивом Новог приступа 2006/42/ЕС која је код нас транспонована у Правилник о безбедности машина.

5.2 Стратегије за остваривање циљева

Остваривање циљева комисије KS M070 се заснива на дефинисању приоритета рада комисије, а то су преузимање и усвајање европских стандарда као српских стандарда и праћење рада техничких комитета:

- Међународне организације за стандардизацију (ISO):
  - ISO/TC 70
Internal combustion engines
Мотори са унутрашњим сагоревањем;
- Европског комитета за стандардизацију (CEN):
  - CEN/TC 270
Internal combustion engines
Мотори са унутрашњим сагоревањем.

6 Фактори који могу утицати на испуњење и имплементацију програма рада

- Недостатак финансијских средстава онемогућава обезбеђење одговарајућих превода и упућује на преузимање стандарда методом проглашавања, што умањује кредибилитет ових стандарда у пословном окружењу.
- Недовољно учешће стручњака у доношењу српских стандарда.
- Нередован одзив чланова комисије – одражава се на испуњење годишњег плана.
- Незаинтересованост стручне јавности за учешће у јавној расправи и достављања примедби у вези са предлозима нацрта српских стандарда који се стављају на јавну расправу.

7 План активности

Планирано је доношење европских стандарда сукцесивном динамиком у односу на CEN техничке комитете. Како су, у тренутку доношења овог програма рада, сви европски стандарди преузети као српски стандарди, као основна активност у наредном периоду се планира редовно праћење и ажурирање европских стандарда.

Поред тога, планира се и превођење хармонизованих стандарда на српски језик.

8 Корисни линкови за све наведене активности

www.iss.rs

http://www.iss.rs/tc/?national_committee_id=278

<http://www.iso.org/iso/home.html>

http://www.iso.org/iso/home/standards_development/list_of_iso_technical_committees/iso_technical_committee.htm?commid=49826

<http://www.cen.eu/cen/pages/default.aspx>

<http://www.cen.eu/cen/Sectors/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Pages/default.aspx?param=6251&title=Internal%20combustion%20engines>

<http://www.mas.bg.ac.rs/obrazovanje/odseci/mo/odseci-mo.html>